

RUSYA – AVRUPA BİRLİĞİ EKSENİNDE, TÜRKİYE’NİN ENERJİ POLİTİKASININ ANALİZİ

Ertan EFEGİL*
Neziha MUSAOĞLU**

Özet

Türkiye'nin enerji politikasının amacı, Türkiye'yi bölgenin önemli enerji terminali haline getirmektir. Bu amaçla, Türkiye, Doğu – Batı ve Kuzey – Güney enerji koridorları bağlamında Rusya ve Batılı devletler tarafından ortaya atılan uluslararası projelere açık destek vermektedir. Bu bağlamda, bir yandan Nabucco projesine ortak olarak iştirak eden Türkiye, diğer yandan Rusya'nın Karadeniz'deki kendisine ait münhasır ekonomik bölgesinde sismik araştırma yapmasına izin vermektedir. Türkiye'nin mevcut yaklaşımı, Avrupa Birliği'nin yaklaşımı ile benzerlik göstermektedir. Fakat Rusya daha çok emperyalist anlayışla hareket ederek, dünya enerji sektörünü kontrolü altına almayı arzu etmektedir. ABD ise, Kuzey – Güney hattına ilişkin girişimleri temkinli şekilde karşılarken, Nabucco projesine açık destek vermektedir. Türk yetkililerin, Türkiye'nin küresel güç haline geldiği yönündeki açıklamaları da, erken söylenilmiş beyanatlardır. Fakat Batılı ülkelerin enerji talepleri düşünüldüğünde, Türkiye, kaçınılmaz olarak, bölgenin en önemli enerji terminali haline gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Nabucco, Türkiye, Rusya, Avrupa Birliği, Güney Akım, Enerji.

Within the Framework of Russia – European Union Axis, Analysis of Turkey's Energy Policy

Abstract

The aim of Turkey's energy policy is to make Turkey an important energy terminal in the region; therefore, Turkey has supported international projects, which are planned to be built within the framework of both East – West and North – South energy corridors. In this connection, on the one hand Turkey has become a partner

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

** Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

at the Nabucco Project. On the other hand it has permitted Russia to make seismic studies in its exclusive economic zone of Black Sea. Turkey's existing approach is similar to that of the European Union. But while acting on the mentality of geopolitical imperialism, Russia has desired to control the world energy sector. The United States has openly supported all projects under the East – West corridor rather than North – South one. In the meantime the Turkish politicians in their speeches have mentioned that due to the international projects Turkey has become a global power in the world politics. But it can be expressed that within a very short period it is obvious that Turkey cannot become a global power because of the difficulties of these projects. But as far as concerning the energy demands of the Western countries, Turkey inevitably will become an energy terminal in the region.

Keywords: Nabucco, Turkey, Russia, European Union, South Stream, Energy.

Giriş

Enerji kaynakları, günümüz uluslararası siyasetinin öncelikli konularından birisini oluşturmaktadır. Çünkü enerji, her geçen gün insanların yaşam kalitesini arttırmakta ve ulusların ekonomik ve siyasi alanlarda kalkınmalarına doğrudan katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, devletler, yeterli miktarda, güvenli, kaliteli ve çeşitlendirilmiş enerji kaynaklarını, kesintisiz bir şekilde kendi kontrolleri altına almak ve/veya güvence altına almak zorundadır. Böylece günümüzde birçok devlet, dış politikalarının ve ulusal güvenliklerinin temel faktörü olarak, enerji güvenliği konusunu görmektedir. Çünkü önümüzdeki 15 yıl içerisinde dünya genelinde enerji tüketiminin yüzde 60 oranında artış göstermesi tahmin edilmektedir.

Söz konusu durum, Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri için de geçerlidir. Net enerji kaynağı ithal eden Türkiye'nin doğalgaz ihtiyacı her geçen yıl artmaktadır. Enerji Bakanlığı'nın verilerine göre, 2004 yılında, yaklaşık 87,8 milyon ton petrole eşit enerji (mtpe) tüketen Türkiye'nin, 2010 yılında, 126 mtpe ve 2020 yılında da, 222 mtpe tüketmesi tahmin edilmektedir. Aynı durum, Avrupa Birliği için de geçerlidir.¹ Enerji güvenliği bağlamında parlak bir durumda bulunmayan Birlik üyeleri, 2030 ila 2040 yıllarında, enerji ihtiyaçlarının yaklaşık yüzde 70'ini ithal etmek zorunda kalacaktır.

¹Avrupa ülkelerinin yıllık doğal gaz üretimi, günümüzde 500 milyar metreküptür. 2020 yılında talebin, yıllık 700 milyar metrekübe çıkması tahmin edilmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: Osman Nuri Aras, "Nabucco Projesi'nde Dönüm Noktası", www.tasam.org, 13 Temmuz 2009.

Bu sakıncalı ve riskli durumdan ötürü, Türkiye ve Avrupa Birliği, ABD, Çin, Hindistan ve Pakistan gibi ülkeler ile birlikte, bakiş açılarını, 1991 yılından itibaren Hazar enerji kaynaklarına çevirdiler. Bu durum ise, Batılı ülkeler ile Rusya arasında stratejik rekabetin ortaya çıkmasına neden oldu. Çünkü büyük devletler, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte, Hazar enerji havzasındaki bölge kaynaklarına ilişkin olarak, jeopolitik emperyalizm anlayışına uygun enerji politikaları izlemeye başladılar. Bir yandan ABD, Avrupa Birliği ve Türkiye, Doğu – Batı enerji koridoru üzerinden bölge kaynaklarının dünya piyasalarına güvenli bir şekilde ve kesintisiz olarak sunulmasını istediler. Böylece bir yandan Rusya'nın bölge kaynakları üzerindeki etkisi azaltılmış olacaktı, diğer yandan bölge ülkeleri de siyasi ve ekonomik bağımsızlıklarını pekiştireceklerdi. Bu amaçla, Bakü – Tiflis – Ceyhan petrol, Hazar Geçişli doğalgaz ve Nabucco projelerine stratejik düşünceleri ışığında açıkça diplomatik ve ticari destek verdiler. Öte yandan bölge kaynakları üzerindeki tekelci konumunu kaybetmek istemeyen ve enerji kaynaklarını kendi kontrolü altında tutarak, yeniden Sovyetler Birliği gibi uluslar arası politikanın etkin büyük gücü haline gelmek isteyen Rusya, Doğu – Batı enerji koridoruna alternatif olarak Kuzey – Güney enerji koridorunu destekledi. Bu bağlamda, Rusya, Türkiye üzerinden geçen Mavi Akım ve Bulgaristan üzerinden geçen Burgaz – Dedeağaç gibi projelerini ortaya attı.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında anlaşılacağı üzere, bölge enerji kaynakları ve dünya enerji sektörü üzerine oynanan stratejik rekabet bağlamında, Türkiye'nin konumu stratejik önem arz etmektedir. Son dönemde izlenmiş olduğu daha bağımsız ve çok taraflı enerji politikası, Türkiye'nin dünya enerji sektöründeki konumunu güçlendirmekte ve izlediği denge siyaseti sayesinde, önümüzdeki dönemde bölgede enerji terminali haline gelme yönünde ciddi adımlar atmaktadır.

Türkiye'nin Enerji Politikasının Ana Hatları

Yukarıda da ifade edildiği gibi, günümüzde enerji arzı güvenliği konusu, Türk dış politikası için temel konulardan birisini oluşturmaktadır. Çünkü 2004 yılında yaklaşık 87,8 mpte tüketen Türkiye'nin 2010 yılında 126 mtp, 2020 yılında ise, 222 mtp tüketmesi tahmin edilmektedir. Türkiye'nin mevcut enerji ihtiyacını, kendi kaynakları aracılığıyla karşılaması ise mümkün değildir. Hatta ithal enerji kaynaklarının, iç kaynaklara oranından Türk karar vericileri derin endişe duymaktadır. Çünkü yerel kaynaklar, Türkiye'nin genel enerji tüketiminin yaklaşık yüzde 28'ine tekabül etmektedir. Bu durumda, Türkiye, enerji ihtiyacının yaklaşık yüzde 72'sini dışarıdan karşılamak zorundadır. Diğer bir ifadeyle, Türk karar vericileri açısından, Türkiye'nin enerji

güvenliği, büyük bir tehlike altındadır. Bu nedenle, Türkiye, acilen ve vakit kaybetmeden, kullandığı enerji kaynaklarını tür ve ülke temelinde çeşitlendirmek ve Türk pazarına kesintisiz bir şekilde enerji akışını sağlamak zorundadır. Aksi takdirde, önümüzdeki dönemde, Türkiye'yi ciddi sıkıntılar beklemektedir. Bir yandan Türkiye tek ülkeye büyük bir oranda bağımlı hale gelebilecekken (Örneğin Rusya gibi), diğer yandan enerji kesintileri ile karşı karşıya kalabilecektir. Bu durumdan ötürü, Türk karar vericileri, enerji konusunu, dış politikanın ve ulusal güvenliğin öncelikli sorunu olarak görmektedir.²

Enerji kaynaklarına duyulan ihtiyaçtan ötürü Türkiye her ne kadar dezavantajlı bir konumda görünse de, yine de coğrafi açıdan bakıldığında oldukça avantajlı konumdadır. Çünkü Türkiye'nin komşuları olan Ortadoğu, Avrupa, Rusya ve Orta Asya devletleri, dünya genelinde ispatlanmış doğal gaz ve petrol rezervlerinin yüzde 73'üne sahiptir. Bu nedenle, Türk hükümeti, Türkiye'yi enerji üreten ile enerji tüketen ülkeler arasında doğal bir enerji merkezi ve enerji köprüsü olarak görmektedir. Hatta enerji kaynaklarının ve enerji güzergâhlarının çeşitlendirilmesi konusunda, Türkiye'nin anahtar ülke olduğunu düşünmektedir.

Enerji ihtiyacının ve jeostratejik konumunun teşvikiyle, Türkiye'nin enerji politikasının temel öncelikleri şunlardır: Enerji güzergâhlarının güvenliğini sağlamak, istikrarlı hale getirmek ve çeşitlendirmek.

Bu önceliklere uygun olarak, Türkiye, uluslararası petrol ve doğal gaz boru hatlarının inşası konusunda ağırlık vermekte ve bu sayede enerji tüketen Batılı ülkeler ile kendisi için enerji güvenliğini güvence altına almayı arzu etmektedir. Bu bağlamda, mevcut yönetim, önceki hükümetlerin aksine, bir yandan Doğu – Batı enerji koridorunun inşasını tamamlayarak, Rusya'nın tekelci konumunu kırmak ve Orta Asya ile Kafkasya enerji kaynaklarının doğrudan Batı piyasalarına kesintisiz akışını sağlamaktır. Diğer yandan AK Parti iktidarı, Rusya'nın inşasını arzu ettiği ve Kuzey – Güney enerji koridorunun önemli projeleri olan Mavi Akım, Güney Akım, Mavi Akım – 2 ve kendisinin inşasını savunduğu Samsun – Ceyhan boru hattı projelerini destekleyerek, Türkiye'nin dünya enerji sektöründeki konumunu güçlendirmeyi ve Türkiye'yi bir enerji terminali haline getirmeyi planlamaktadır.

Böylece bir yandan Orta Asya devletleri ile tarihsel, kültürel ve siyasi bağlarının sonucu olarak kurduğu yakın ilişkilerinden, diğer yandan Avrupa Birliği ile sürdürdüğü

²Dış İşleri Bakanlığı, "Turkey's Energy Strategy", http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-enerji-politikasi.tr.mfa, Ocak 2009, (Erişim Tarihi: Haziran 2009).

tam üyelik müzakerelerinden ötürü, Türkiye, kendisini, bölgenin enerji koridoru ve Doğu Akdeniz bölgesinin enerji terminali olarak görmektedir.

Sonuçta, Türkiye, dünya enerji sektörünün, yeni, önemli ve etkili aktörü olmayı planlamaktadır.³ Çünkü uluslararası petrol ve doğal gaz boru hatlarının inşası sonucunda, 2012 yılında, dünya enerji kaynaklarının yüzde 6 ila 7'si, Türkiye toprakları üzerinden dünya pazarına akacaktır. Ceyhan da, Doğu Akdeniz bölgesinin, enerji merkezi ve petrol çıkış terminali olacaktır. Aynı zamanda Türkiye, Norveç, Rusya ve Cezayir'in ardından, Avrupa'ya enerji sağlayan dördüncü ana damar haline gelecektir.

Bu düşünce yapısından ötürü, Türkiye, uluslararası petrol ve doğalgaz boru hatlarının inşasını (Bakü – Tiflis – Ceyhan petrol, Samsun – Ceyhan petrol, Hazar geçişi doğalgaz, Bakü – Tiflis – Erzurum doğalgaz, Güney Avrupa Doğal Gaz Zinciri – Nabucco, Arap doğalgaz ve Irak'ın doğal gaz kaynakları) hararetle desteklemektedir. Çünkü bu boru hatları, Türkiye'nin dünya enerji sektöründeki ve dünya politikasındaki konumunu güçlendirecektir.⁴

³Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'na göre, Afro – Avrasya'nın tam merkezinde bulunan Türkiye'nin coğrafyası, birbirine rakip projelerin değil, birbiriyle kaynaştığı bir coğrafya olmak zorundadır. Türkiye'nin coğrafyası, hem bölgesel ekonomik bütünleşme hem de küresel ekonomik yapılanma içinde bir enerji güvenliği hattı olarak değerlendirilmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: "Türkiye enerji akışının en önemli kavşak ülkesi", Cihan Haber Ajansı, 8 Ağustos 2009.

⁴Botaş, "Uluslararası Projeler", <http://www.botas.gov.tr/index.asp>, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "Bakan Hilmi Güler'in 2005 yılı bütçesini TBMM Genel Kuruluna Sunuş Konuşması", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2005_Butce_Konusmasi.pdf, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "Bakan Hilmi Güler'in 2006 yılı bütçesini TBMM Genel Kuruluna Sunuş Konuşması", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2006_Butce_Konusmasi.pdf, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "Bakan Hilmi Güler'in 2007 yılı bütçesini TBMM Genel Kuruluna Sunuş Konuşması", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2007_Butce_Konusmasi.pdf, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "Bakan Hilmi Güler'in 2008 yılı bütçesini TBMM Genel Kuruluna Sunuş Konuşması", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2008_Butce_Konusmasi.pdf, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "Bakan Hilmi Güler'in 2009 yılı bütçesini TBMM Genel Kuruluna Sunuş Konuşması", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2009_Butce_Konusmasi.pdf, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "2007 Yılı Faaliyet Raporu (Taslak)", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2007_faaliyet_raporu.pdf, (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, "2006 Yılı Faaliyet Raporu", http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2006_faaliyet_raporu.pdf, Mayıs 2007. (Erişim Tarihi: Haziran 2009); Pınar İpek, "The Aftermath of Bakü – Tbilisi – Ceyhan Pipeline: Challenges Ahead for Turkey", *Perceptions*, Bahar 2006, s. 1 – 17; Gareth M. Winrow, "Energy Security in the Black Sea: Caspian Region", *Perceptions*, Güz 2005, s. 85 – 98; Mert Bilgin, *Avrasya Enerji Savaşları*, İstanbul: IQ Kültür

Bu bağlamda, Türkiye'nin enerji politikalarında, Orta Asya, Kafkasya ve Rusya büyük bir önem arz etmektedir. Ceyhan'ın enerji terminali haline gelmesi ve kendi enerji ihtiyacının karşılanması konularında Rusya'ya bağımlı olan Türkiye açısından, Doğu – Batı ve Kuzey – Güney enerji koridorlarının kavşağında yer alan ve Soğuk Savaş sonrası dönemde inşa edilmesi düşünülen enerji ve taşımacılık güzergâhlarının merkezinde bulunan Güney Kafkasya, çok özel bir yere sahiptir. Bölgede, istikrarı, barışı ve refahı görmek isteyen Türk karar vericileri, uluslararası boru hatlarının, bölgeye doğrudan, somut ve etkin bir şekilde tesir edeceğini düşünmektedir. Çünkü uluslararası projeler, bölgesel istikrarı ve ekonomik kalkınmayı sağlarken; bölge devletleri arasında oluşacak karşılıklı bağımlılık, bölge devletlerini, sorunlarına barışçıl yöntemlerle çözüm bulma konusunda teşvik edecektir.⁵

Orta Asya bölgesi de, Kafkaslar gibi, Türkiye için enerji politikası bağlamında öncelikli konuma sahiptir. Türk siyasetçilerine göre, bölge kaynakları, dünya genelindeki enerji açığının karşılanması için alternatif enerji kaynağını oluşturmaktadır.⁶

Avrupa Birliği'nin enerji politikası⁷ ile Türkiye'nin öncelikleri benzerlik göstermektedir. Öncelikle önümüzdeki 20 ila 30 yıl içerisinde, enerji ihtiyacının yüzde 70'ini ithal etmek zorunda kalacak olan Avrupa Birliği, mevcut enerji ihtiyacının büyük bir kısmını, Rusya, Norveç ve Cezayir'den sağlamaktadır. Birliğin, Rusya'ya

Sanat Yayıncılık, 2005; Çağrı Kürşat Yüce, Kafkasya ve Orta Asya Enerji Kaynakları Üzerinde Mücadele, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2006.

⁵Dış İşleri Bakanlığı, "Türkiye'nin Güney Kafkasya Ülkeleriyle İlişkileri", <http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?f6dc3bbf-8a73-4504-8a32-4f77c75f4809>, (Erişim Tarihi: Haziran 2009). Nisan ayında Bulgaristan'da düzenlenen Avrupa İçin Doğalgaz: Güvenlik ve İşbirliği isimli konferansta konuşan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, enerji güvenliğinin, karşılıklı bağımlılığa olumlu yönde etki yapacağını belirterek, enerji projelerinin, bölgesel işbirliğini, barışı ve güvenliği geliştireceğini düşünmektedir. Bütün doğalgaz ve petrol tedarikçisi ülkeler ile iyi niyete dayalı, yapıcı ve ileriye dönük işbirliği yapmak istediklerini belirten Gül, Irak petrol ve doğalgazının dünya piyasalarına aktılmasına önem verdiklerini söyledi. Cumhurbaşkanı Gül'ün konuşmasının İngilizce metni için bakınız: www.energysummit2009.bg/en.

⁶Dış İşleri Bakanlığı, "Türkiye – Orta Asya Ülkeleri İlişkileri", <http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?ede60537-9169-4b35-a43b-1471fc7eaf08>, (Erişim Tarihi: Haziran 2009).

⁷Detaylı bilgi için bakınız: Avrupa Birliği, "EU Energy Security and Solidarity Action Plan: 2nd Strategic Review", MEMO/08/703, Brüksel, 13 Kasım 2008; Avrupa Birliği, "An External Policy to Serve Europe's Energy Interests", S160/06; www.eia.doe.gov/emeu/cabs; <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject>; www.bp.com/statisticalreview; www.petform.org.tr; http://europa.eu/index_en.htm (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2009).

bağımlılığı ise, önümüzdeki dönemde doğalgaz da yüzde 50'den yüzde 70'ye; petrolde ise, bu rakam yüzde 100'e kadar çıkacaktır.

Artan enerji ihtiyacından ötürü, Birlik yetkilileri için, enerji güvenliği, sürdürülebilir kalkınma ve rekabet kavramları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır ki bu kavramlar, Avrupa halkının yaşamının temel direklerini oluşturmaktadır. Aynı zamanda enerji kaynaklarına kesintisiz erişim anlamına gelen enerji güvenliği ise, Avrupa halkı için hayati önem arz etmektedir ve bu nedenle Birlik, enerji kaynaklarının çeşidini ve ithal ettiği ülkelerin sayısını vakit kaybetmeden artırmak zorundadır.

Dış enerji güvenliğini sağlamlaştırmak için Birlik, aşağıdaki hedefleri benimsemiştir:

- Enerji Şartı Antlaşması bağlamında, Üçüncü Ülkeler ile enerji alanında işbirliği sağlayarak, enerji sektöründe şeffaflığı ve iyi yönetişimi geliştirmek,
- Üretici ülkelerin, üretim ve ihracat kapasitelerini arttırmalarına ve üretici ile transit ülkeler arasında enerji taşımacılık altyapısının güncellenmesine ve geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Üçüncü Ülkelerde, Avrupalı firmaların yatırım yapmalarını teşvik etmek,
- Üretici ülke temelli olarak enerji ithalatını çeşitlendirmek.

Enerji politikasını, Rusya'nın yaptığı gibi, emperyalist jeopolitik anlayış penceresinden değil, ekonomik kazanım ve enerji ihtiyacı faktörleri bağlamında belirleyen Birlik, Hazar bölgesi ve Orta Asya enerji kaynaklarının Avrupa pazarına kesintisiz olarak sunulması amacıyla inşa edilecek Doğu – Batı enerji koridoru kapsamındaki uluslararası boru hatları projelerine, Rusya'nın desteklediği projelere verdiği önem kadar öncelik vermektedir. Sonuçta, ikili düzeyde, Birlik, yukarıdaki hedeflerini hayata geçirmek için şu adımları atmaya planlamaktadır:

- Rusya ile enerji alanındaki karşılıklı bağımlılığını muhafaza etmek,
- Norveç ile stratejik ortaklığını sürdürmek,
- Türkiye'nin enerji merkezi olma idallerini hayata geçirmeye yardımcı olmak,
- Ukrayna ile imzaladığı Karşılıklı Anlayış Muhtırasını hayata geçirmek,
- Kuzey ve Kıta Afrika, Kafkasya, Hazar Havzası, Orta Asya, Ortadoğu, Körfez ve Latin Amerika ülkeleri ile enerji alanında karşılıklı işbirliğini geliştirmek,
- Küresel enerji sorunlarına ilişkin ortak tutum belirlemek amacıyla, enerji tüketen ABD, Japonya, Çin ve Hindistan gibi ülkeler ile karşılıklı diyalogu ve işbirliğini sürdürmek.

Görüldüğü üzere, Avrupa Birliği, enerji açığını ortadan kaldırmak ve kesintisiz enerji ithalini sağlayabilmek için, enerji üreten ve tüketen ülkeler ile kendi ekonomik çıkarları bağlamında yakın işbirliği içerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin enerji alanında belirlemiş olduğu önceliklerini destekleyen Avrupa Birliği, yine de Türkiye'nin Nabucco projesini siyasallaştırmasından ve projenin inşası ile kendisinin tam üyelik sürecini birbiriyle ilişkili konuma getirmesinden hoşnut olmamaktadır.⁸ Öte yandan Birlik, Ukrayna ile yaşanan sıkıntılardan ve Rus devlet adamlarının savunduğu jeopolitik emperyalist söylemlerden rahatsız olmakta, yine de Rusya ile karşılıklı çıkara ve faydaya dayalı ilişkilerini geliştirmeyi düşünmektedir. Bu çerçevede Birlik, Rusya'nın inşa etmeyi planladığı Kuzey Akım ve Güney Akım doğalgaz boru hatları projelerine açık destek vermektedir.

Bu kapsamda, Avrupa Birliği, aşağıda ifade edilen projelerin inşasını, kendi enerji güvenliği açısından öncelikli konular olarak görmektedir.

- Baltık bölgesine ilişkin enerji planını geliştirmek,
- Hazar Havzası ile Ortadoğu'nun enerji kaynaklarını Birliğe aktaracak Güney Gaz Koridorunu (Nabucco) hayata geçirmek⁹,
- Akdeniz enerji hattını tamamlamak,
- Merkezi, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Birlik arasındaki Kuzey Akım ve Güney Akım gaz hatlarını geliştirmek,
- Kuzey Denizi sahası için yeni projeler hazırlamak.

Rusya'nın Enerji Politikasında Türkiye'nin Önemi ve Putin'in Ankara Ziyareti

Rusya'nın dünya enerji sektörüne ilişkin öncelikleri ve hedefleri, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin önceliklerinden oldukça farklıdır ve bu öncelikler, başta Avrupa Birliği, ABD

⁸Nabucco projesine ilişkin imza töreninde konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin, enerji piyasasında AB'nin önemli ortağı olduğunu belirterek, sadece enerji noktasından bakıldığında bile Türkiye'nin AB'ye tam üye olması gerektiğini ifade etti. Ayrıca Erdoğan, projeler sayesinde, Türkiye'nin bölgesel aktör olmaktan küresel ölçekte aktör konumuna yükseldiğini söyledi. Detaylı bilgi için bakınız: "Nabucco bile, AB'ye üye olmak için yeterli", Anadolu Ajansı, 13 Temmuz 2009.

⁹Nabucco projesi, Orta Asya, Hazar, Ortadoğu ve Mısır kaynaklı doğalgaz rezervlerini, Türkiye üzerinden, Bulgaristan, Romanya ve Macaristan yoluyla Avusturya'ya ulaşacaktır. İnşasına 2011 yılında başlanması öngörülen projeden ilk gazın 2014'te pompalanması hedeflenmektedir. İlk etapta yıllık 8 ila 10 milyar metreküp doğalgaz akışı sağlanacaktır. Zaman içerisinde yıllık kapasite 31 milyar metrekübe çıkarılacaktır. Projenin uzunluğu, 3300 kilometredir. 2000 kilometresi, Türkiye üzerinden geçecektir. Projeye öncelikle Azerbaycan ve Türkmenistan'ın, ardından da İran, Irak, Mısır ve Rusya'nın doğalgaz tedarik etmesi beklenmektedir. Proje finansmanı, Avrupa Yatırım Bankası üstlenecektir.

ve Türkiye olmak üzere, diğer enerji tüketen ülkeleri endişeye sevk etmektedir.¹⁰ Çünkü Rusya, OPEC üyesi ülkeler ile birlikte, kanıtlanmış petrol ve doğalgaz rezervlerinin yüzde 80'ine sahiptir. Bu durumdan ötürü, Rusya'nın uluslararası politikadaki siyasi ağırlığı her geçen gün artmaktadır. Bu etkisini ise, Rusya, yeni Avrupa Birliği üyesi ülkeler ve Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri ile Ukrayna ve Beyaz Rusya yönetimleri üzerinde açıkça baskı unsuru olarak kullanmaktadır.¹¹

Bu ülkelerin dış politika hedeflerini ve davranışlarını, enerji kartını kullanarak, kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışan Rusya, Doğalgaz İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nü, kendi liderliği altında, doğalgaz OPEC'i haline getirmeye çalışmaktadır. Böylece Rusya, bir yandan Gazprom'u kendi enerji havzaları üzerinde tek el konumuna getirerek Batılı firmaların bu piyasaya girmesine engel olurken, diğer yandan kendisi de diğer ülkelerin enerji sektörlerine ortaklıklar yoluyla girerek, bu ülkelerin enerji dağıtım, çıkarım ve satım alanlarında yegâne söz sahibi ülke olmayı planlamaktadır. Bu sayede uluslar arası enerji piyasasında tek karar alıcı ülke konumuna gelerek, enerji süper gücü olmayı arzulayan Rusya, böylece eski Sovyetler Birliği'nin uluslararası sistemde oynadığı rolü, enerji kartını kullanarak, yeniden oynamak istemektedir.¹²

Bu bağlamda, ABD'nin önderliğini yaptığı Doğu – Batı enerji koridoruna karşı çıkan Rusya, bu politikayı başarısız kılmak için Kuzey – Güney hattına ağırlık vermekte ve Nabucco gibi projeleri geciktirmek ve kendi projelerini ön plana çıkarmak için, Orta Asya ve Kafkasya ülkelerinden yeni doğalgaz sahaları işletme izni almaktadır.¹³ Bu

¹⁰Avrupa Birliği, doğalgazın yüzde 43'ünü, petrolünde yüzde 33'ünü Rusya'dan ithal etmektedir. Bakınız: Andrew Monaghan, "Russia-EUR elations: an Emerging Energy Security Dilemma" www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=18494&prog=zru (Erişim Tarihi: 17 Eylül 2008).

¹¹Vladimir Milov, "Le Dialogue Energétique UE-Russie: Concurrence Contre Monopoles", *Russie Nei.Visions*, IFRI; Vladimir Milov, "Russia and the West, The Energy Factor", IFRI, Temmuz 2008; Vladimir Milov, "Energy Dialogue: Filling a Vacuum", *Russia in Global Affairs*, Sayı 4, 2007, www.eng.globalaffairs.ru/printer/1157.html, (Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2008).

¹²Nicklas Norling, "Gazprom's Monopoly and Nabucco's Potentials, Strategic Decisions for Europe", *Silk Road Paper*, Kasım 2007; Ch-A Paillard, "Gazprom: Mode d'Emploi pour un Suicide Énergétique", *Russie.Nei. Visions*, Sayı 17, Mart 2007; Bruce Pannier, "Energy: Caspian Pipeline Projects Resemble Gordion Knot", *RFE/RL*, 5 Haziran 2008, www.rferl.org/content/Article/1144558.html, (Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2008).

¹³15Moskova, 29 Haziran 2009 günü, Azerbaycan ile doğalgaz alım antlaşması imzaladı. Antlaşmaya göre, Moskova, 2010 yılından itibaren, Azerbaycan'ın Şahdeniz-2 sahasından yıllık 500 milyon metreküp doğalgaz ithal edecektir. Azerbaycan, doğalgazın bin metrekübünü 350 dolardan satacaktır.

bağlamda, Avrupa Birliği'nin öncülüğünü yaptığı Nabucco projesine destek vermeyen¹⁴ Rusya¹⁵, Ukrayna ile yaşanan siyasi krizlerin ardından, Güney Akım projesini¹⁶ hayata geçirmek için yeniden ciddi girişimlerde bulundu. Çünkü Avrupa'ya yaptığı sevkiyatın yüzde 80'ini, Ukrayna üzerinden gerçekleştirilmekte ve Ukrayna'da Rusya'nın arzu etmediği şekilde Batı yanlısı politikalar izlemektedir. Bu durum ise, Rusya'nın konumunu ve politikalarının güvenilirliğini tehdit etmektedir.¹⁷

Bu bağlamda, 6 Ağustos günü Ankara'ya gelen Rusya Başbakanı Vladimir Putin, Türk yetkililer ile enerji alanında antlaşmalar imzaladı. İmzalanan antlaşmalar çerçevesinde, Türkiye, Rusya'nın, Güney Akım projesi için, Karadeniz'de kendi münhasır ekonomik bölgesinde sismik araştırmalar yapmasına izin verdi. Bu izne

Bu rakam, Türkiye'nin (bin metrekübu 120 dolar) ve Gürcistan'ın (bin metrekübu 180 dolar) fiyatlarından çok daha fazladır. Rusya, imzaladığı antlaşma ile, Nabucco projesinin hayata geçişini geciktirmek ve Avrupa'ya doğalgaz ihracında tekel konumunu korumak istemektedir. Azerbaycan'ın antlaşmadan beklentileri şunlardır: a) Batılı ülkelerin ve Rusya'nın dikkatini Dağlık Karabağ sorununa yöneltmek, b) Rusya olmadan bölgede adım atamayacağını göstermek, c) Nabucco projesi hayata geçmezse, Rusya'ya doğalgazını satabileceğini belirtmek ve ç) bu antlaşmayla doğalgazın fiyatını yükseltmek. Detaylı bilgi için bakınız: "Kremlin'den Türkiye'ye Doğalgaz Teklifi", Yeni Müsavat, 6 Temmuz 2009; Osman Nuri Aras, "Nabucco Projesi'nde Dönüm Noktası", www.tasam.org, 13 Temmuz 2009.

¹⁴Hatta şubat 2008'de Moskova'ya giden dönemin Dış İşleri Bakanı Ali Babacan, Rusya'nın Mavi Akım projesi çerçevesinde Nabucco projesine doğalgaz sevki yapmasını istedi. Ancak Rusya, bu talebe olumlu yanıt vermedi.

¹⁵Rus gazeteleri, Nabucco projesini, Rusya'nın mevcut projelerine darbe indirecek gelişme olarak nitelendirdiler. Ancak Rusya Ulusal Enerji Güvenliği Fonu Başkanı Konstantin Simonov, Nabucco'yu, Avrupa'nın Rusya'ya olan bağımlılığını azaltacak proje olarak görmemektedir. Çünkü hattın kapasitesi oldukça düşük ve Avrupa'nın enerji ihtiyacı her geçen yıl artmaktadır. ABD'li yöneticiler ise, projeye destek verirken, projenin, Rus gazının alternatifi olarak görmektedir. Proje sayesinde, Rusya'nın doğalgazı, ekonomik ve siyasi baskı aracı olarak kullanamayacağını düşünmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: "Rusya Nabucco Projesine Temkinli Yaklaşıyor", Amerika'nın Sesi Radyosu, 15 Temmuz 2009; "Rusya: Nabucco siyasi proje", Cihan Haber Ajansı, 15 Temmuz 2009.

¹⁶Güney Akım projesi, Haziran 2007'de Rusya ve İtalya'nın ortaya attığı bir projedir. Rusya'dan başlayıp Karadeniz'in altından Bulgaristan'a ulaşacak olan proje, oradan da Güneydoğu Avrupa ülkelerine doğalgaz sevk edecektir.

¹⁷Katinka Barysch, "Russia, Realism and EU Unity", Centre for European Reform, Policy Brief www.cer.org.uk/pdf/policybrief_russia_FINAL_20july07.pdf (Erişim Tarihi: 23 Eylül 2008); Svante E. Cornell, ve Niklas Nilsson, (ed.) "Europe's Energy Security, Gasprom's Dominance and Caspian Supply Alternatives", Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 2008; Helm Dieter, "Georgia, Ukraine and Energy Security", CER Bulletin, Issue 64, şubat / Mart 2009, www.cer.org.uk/articles/64_helm.html (Erişim Tarihi: 22 Haziran 2009); Dieter Helm, "Georgia, Ukraine and Energy Security", CER Bulletin, Issue 64, şubat/Mart 2009.

karşılık, Rusya'da, Samsun – Ceyhan petrol boru hattına, petrol tedarik etmeyi kabul etti. Böylece Rusya, Nabucco projesini zaman açısından geriye atacak Güney Akım projesinin inşasına başlama konusunda önemli bir aşamayı geçmiş oldu. Türkiye ise, Samsun – Ceyhan hattına petrol sevkiyatı sağlayarak, Ceyhan ilçesinin, Doğu Akdeniz bölgesinde enerji terminali olmasını sağlama yönünde somut bir kazanç elde etti. Çünkü mevcut antlaşma çerçevesinde, Türk firmaları, Ceyhan'da yeni rafineriler ve LNG tesisleri inşa edecek ve Bakü – Ceyhan ve Kerkük – Yumurtalık petrol boru hatlarına ilave olarak Samsun – Ceyhan petrol hattıyla birlikte, ilçe, dünya petrol ihracının yaklaşık yüzde 10'unu karşılayacaktır. Aynı zamanda Rusya ve Türkiye, Mavi Akım – 2 projesini hayat geçirerek, Rus doğalgazını, Suriye, Kıbrıs Rum Kesimi (KKTC'de dâhil), Lübnan ve İsrail'e ihraç etme konusunda uzlaştı.¹⁸

Böylece Rusya yayılcı politikasını hayata geçirme konusunda önemli mesafe katetmiş oldu. Çünkü Rusya, Avrupa pazarına Sovyetler Birliği döneminden bu yana aslında hâkim konumdaydı. Açıkta kalan bölgeler ise, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ile Güneydoğu Avrupa ülkeleriydi. Güney Akım projesi ile Güneydoğu Avrupa ülkelerine yıllık 63 milyar metreküp doğalgaz ihraç edecektir. Mavi Akım – 2 projesiyle, Ortadoğu ülkelerini, Rusya ve Hazar havzası doğalgaz kaynakları ile tanıştıracaktır.¹⁹ Böylece Rusya'nın dünya enerji sektörünü kontrolü altına alma planı, Çin ve Hindistan pazarı dışında gerçekleştirmiş olacaktır. Şimdilik Rusya, Hindistan ve Çin pazarlarına hâkimiyet kurma çabası içerisinde bulunmamaktadır. Çünkü bu pazarlara sevkiyatı sağlayacak projelerin inşası ise, oldukça maliyetlidir. Son olarak, Rusya, Avrupa

Enerji Şartı'nı imzalamayacağını açıklayarak, kendi iç enerji pazarında, Gazprom'un tekelci konumunu devam ettirmesini istemektedir.²⁰

¹⁸Barçın Yinanç, "Turkey in the Unfolding New Chapter of the Big Energy Game", *Turkish Policy Quarterly*, Cilt 7, Sayı 3, www.turkishpolicy.com/index.php?option=com (Erişim Tarihi: 11 Haziran 2009); Mahmut Güner, "Tarihi İmzalar atıldı ancak Ankara'nın önceliği Nabucco", *Akşam Gazetesi*, 8 Ağustos 2009, s. 9; Olcay Aydılek, "Samsun – Ceyhan hattı boğazlardaki riski azaltacak", *Takvim Gazetesi*, 8 Ağustos 2009, s. 7; Eylem Düzyol, "Dünyayı bağlayan 26 gün", *Taraf Gazetesi*, 8 Ağustos 2009, s. 9.

¹⁹Bu proje, Türkiye'ye yıllık 20 milyar metreküp doğalgaz ihraç edecektir. İsrail, Suriye, Lübnan ve Kıbrıs'a ise, yıllık 10 milyar metreküp akitacaktır.

²⁰Suzanne Nies, "Oil and Gas Delivery to Europe, An Overview of Existing and Planned Infrastructures, Gouvernance Européenne et Géopolitique de l'Energie", 4 bis, IFRI, 2008; Filippos Proedrou, "The EU-Russia Energy Approach under the Prism of Interdependence", *European Security*, Cilt 16, Sayı 3-4, Eylül – Aralık 2007; "Russia-EU Cooperation Pact Talks to Start Later this Year", *RIA Novosti*, 21 Ocak

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye izlediği enerji politikası sayesinde hızlı bir şekilde bölgenin enerji terminali veya enerji transit ülke merkezi haline gelmektedir. Çünkü Türk karar vericileri, Türkiye'nin artık enerji alanında giderek ağırlığını hissettiren güçlü bir aktör haline geldiğini düşünmektedir. Enerji kaynaklarının tedarikçi ülkelere tüketici ülkelere naklinin, Türkiye'nin stratejik konumunu ve rolünü güçlendirdiğini kabul eden Türk yönetimi, kendisini, Avrupa Birliği'nin enerji sorununu çözecek önemli enerji arteri olarak görmektedir. Hatta AK Parti yetkilileri, Nabucco projesini, Türkiye'nin bölgesel (hatta küresel) güç olma konusunda önemli bir mihenk taşı olarak nitelendirmektedir.²¹

Aslında uluslar arası gelişmelere baktığımızda, Türk yetkilileri haksız sayılmaz. Fakat böyle bir sonuca varmak için Türk yetkililerin fazla aceleci davrandığını söylemek mümkündür. Çünkü gerek Güney Akım, gerek Nabucco, gerek Samsun – Ceyhan ve gerekse Mavi Akım – 2 projelerinin hayata geçirilmesi konusunda ciddi sıkıntılar bulunmaktadır. Öncelikle bu projelerin mümkün olup olmadığı konusunda fizibilite raporlarının hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanan raporların, bu projelerin ekonomik ve kaynak açısından yetersiz olduğunu ifade etmesi de mümkündür. Örneğin, Nabucco projesinde tedarikçi ülke konumunda bulunan tek ülke Azerbaycan'dır. Ancak Azerbaycan, sadece Avrupa'ya değil, İran, Çin, Hindistan ve Rusya gibi ülkelere de doğalgaz satmak istemektedir. Zamanla sadece Azerbaycan'ın kaynaklarının yeterli olacağını düşünmemek gerekir. Diğer tedarikçi ülkelerin durumları ise risklidir. Örneğin, Türkmenistan, hem Rusya'ya hem de İran, Çin,

2008, www.russia-media.ru/generalnews/morenews.php?iditem=1619, (Erişim Tarihi: 15 Eylül 2008); Jean-Pierre Schaeken, "La Bataille de l'Energie: Enjeux et Défis Politiques Pour L'Europe", *Tribune*, Sayı 15, Institut Thomas More, Haziran 2006.

²¹Meliha Benli Altınışık, "The Complex Web of Relations in the Caspian Hub" (der.) İsmail Soysal, *Turkish Views on Eurasia*, İstanbul: OBIV, ISIS, 2001; Katinka Barysch, "Turkey's Role in European Energy Security", *Center for European Reform, Essays Aralık 2007*, www.cer.org.uk/pdf/essay_turkey_energy_12dec07.pdf. (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2009); Barçın Yinanç, *Turkey in the Unfolding New Chapter of the Big Energy Game*; Sami Kohen, "Enerji dış politikaya yeni yön veriyor", *Milliyet Gazetesi*, 8 Ağustos 2009, s. 16; "Ankara'da enerji santranci", *Zaman Gazetesi*, 6 Ağustos 2009, s. 15.

Afganistan, Hindistan ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya enerji ihraç etmek istemektedir.²² Ortadoğu doğalgazı içinde, Irak'ta istikrarın sağlanması gerekmektedir.

Güney Akım projesi de, benzer sıkıntıları yaşamaktadır. Fizibilite çalışmaları yapılacak olan projenin, sadece Gazprom ve Eni firmaları tarafından inşa edilmesi, hem teknolojik hem de mali açılardan mümkün görünmemektedir. Projenin değeri çok yüksektir ve Rusya'nın projeye nereden doğalgaz tedarik edeceği konusu ise, şu an için bir muamma olarak ortada durmaktadır.

Türkiye açısından başka bazı sıkıntılar da bulunmaktadır. Öncelikle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi güvenli bir bölge değildir. Halen daha PKK'nın terör eylemleri sürmektedir. Ayrıca bölge kaynakları konusunda ciddi jeostratejik rekabet yaşanmaktadır. ABD, İran ile imzalanacak her türlü antlaşmaya şimdilik karşı çıkmaktadır.

Bu tür sıkıntılar, Türkiye'nin beyan ettiği hayallerinin kısa sürede gerçekleşmesini engellemektedir. Yine de Türkiye'nin zamanla bölgede enerji terminali haline gelmesi kaçınılmazdır. Çünkü enerji tüketen ülkelerin tüketim miktarlarının her geçen yıl yüzde 8 dolayında artması, bu tür projelerin inşasını gerekli kılmaktadır. Hatta günümüzde birbirlerine rakip olarak lanse edilen projeler, önümüzdeki dönemde, Avrupa pazarının taleplerini karşılayamayacaklardır. Bu nedenle Türk, Rus ve Avrupalı liderlerin dediği gibi, bu projeler, birbirlerinin rakibi değil, tamamlayıcısı konumundadır.

Önceki hükümetlerin aksine, ABD'nin enerji politikasından daha bağımsız ve kendi çıkarlarını daha fazla gözetilen bir enerji politikası yürüten Türkiye, bu yaklaşımıyla Rusya ve Avrupa Birliği'ni memnun ederken, ABD'nin tepkisini çekmektedir.²³ Doğu – Batı ve Kuzey – Güney enerji koridorlarının her ikisine de eşit mesafede duran Türkiye, bir yandan Nabucco projesinin hayata geçirilmesine çaba

²²Türkmenistan ve Azerbaycan, Nabucco projesine tedarikçi ülke olarak katılabileceklerini açıkladılar. Ancak Türkmenistan'ın projeye katkı sağlayabilmesi için yeni doğal gaz alanları keşfetmesi gerekmektedir. Diğer taraftan Azerbaycan ve Türkmenistan, Hazar Denizinin Kıta Sahaneliğinin Paylaşımı sorununa hukuki çözüm bulmak zorundadır. Fikret Ertan, "Nabucco ve Hazar'ın Statüsü", Zaman Gazetesi, 9 Ağustos 2009; "Nabucco'nun Gerçekleri", www.habercumhuriyeti.com, 14 Temmuz 2009.

²³"Rusya ile atılan imzalar ABD'yi rahatsız etti: Nabucco sitemi", Akşam Gazetesi, 9 Ağustos 2009, s. 1 ve 12.

harcarken²⁴, diğer yandan Güney Akım, Mavi Akım – 2 projelerine ilişkin sismik araştırmaların yapılmasına onay vermektedir.

Yine de Türkiye, Rusya ile stratejik ortaklık içerisinde bulunmayı tercih etmemektedir. Çünkü tümüyle kendisini Batı cephesinden uzaklaştıracak hukuki taahhütlerde bulunmaktan sakınan Türkiye, Güney Akım projesine ortak olma konusuna şimdilik uzak durmaktadır.²⁵ Bu tercihinde, tabii ki projenin yüksek maliyeti ve doğalgaz tedariki konusunda yaşanacak sıkıntılar da etkili olmaktadır.²⁶ Yine de Türk yetkililer, Batı ülkeleri ve özellikle ABD ile ilişkileri derinden etkileyecek bir girişimde bulunmaktan sakınmaktadır.

Ancak Türkiye ile Rusya arasındaki karşılıklı bakış açılarında derin bir değişimin olduğunu söylemek mümkündür. Rusya'yı güvenilir ortak olarak gören Türk yetkililer, değişen uluslar arası konjonktür nedeniyle, Türk ve Rus siyasetçilerinin birbirlerini eskisi gibi hasım olarak görmediklerini ve aksine karşılıklı çıkarlarından ötürü birbirlerini kendilerine oldukça yakın hissettiklerini düşünmektedir. Türkiye için Rusya, Türkiye'nin ekonomik ve stratejik çıkarlarına ve izlemeye çalıştığı denge politikasına uygun duruşu olan, güçlü bir ülkedir. Bu anlayış çerçevesinde Türkiye, Rusya ile karşılıklı anlayış, güven ve ortak çıkar doğrultusunda ikili ilişkilerini daha fazla güçlendirmek istemektedir. Bu yaklaşımı da, dış politikasının öncelikleri arasında saymaktadır.²⁷

²⁴Nabucco projesi, Türkiye'de 5 bin kişiye iç imkanı sağlayacaktır. Türkiye, projeden, yıllık 400 ila 450 milyon avro vergi geliri elde edecektir.

²⁵Moskova'ya giden Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile Enerji Bakanı Taner Yıldız'a, Moskovalı yetkililer, Türkiye'nin Güney Akım'a ortak olmasını teklif ettiler. Ancak Türkiye, şimdilik ortak olmayı düşünmediğini ve önceliğinin Nabucco projesi olduğunu açıkladı. Avrupalı yetkililerin tepkisi üzerine, Türkiye, şu mesajları Avrupalı meslektaşlarına iletti: a) Nabucco'nun ortağıyız, b) Güney Akım projesinin akibeti şimdilik belli değil, ve c) Samsun – Ceyhan projesi, Güney Akım'dan daha önemlidir. Çünkü proje sayesinde, Ceyhan ilçesi, enerji terminali olurken, Avrupa'ya Rus petrolü ihraç edebilecektir. Aynı zamanda Boğazlardan aşırı miktarda petrolün sevkiyatı engellenmiş olacaktır. Günümüzde günlük 1,7 milyon varil, Boğazlar kanalıyla dünya piyasalarına sunulmaktadır. 2013 yılında sevkiyatın günlük 4 milyon varile çıkması beklenmektedir. "Ankara says deal with Russia doesn't change its energy course", Today's Zaman, 9 Ağustos 2009; "Ankara Avrupa'ya 'Önceliğimiz Nabucco' mesajı verdi", Radikal Gazetesi, 8 Ağustos 2009.

²⁶Süleyman Kurt, "Türkiye'nin rotası değişmiyor", Zaman Gazetesi, 8 Ağustos 2009, s. 17.

²⁷Süleyman Kurt, Türkiye'nin rotası değişmiyor; Deniz Gökçe, "Obama'dan sonra Putin", Akşam Gazetesi, 8 Ağustos 2009, s. 7; "Rusya ile enerji baharı", Zaman Gazetesi, 7 Ağustos 2009, s. 18; Sami Kohen, "Rusya ile enerji ilişkileri", Milliyet Gazetesi, 7 Ağustos 2009, s. 20.

Rusya açısından da, Türkiye büyük bir öneme sahip ülkedir. Çünkü Rusya, Türkiye'yi enerji kavşağında stratejik konumda bulunan güvenilir bir ortak olarak tanımlamaktadır. Ankara'yı uzun vadeli stratejik ortağı olarak gören Moskova, Türk yetkililerin, ABD'den bağımsız enerji politikası gütmelerinden ve bölgede bağımsız bir enerji merkezi olmasından memnuniyet duymaktadır. Ancak Rusya, Türkiye'yi enerji alan ve satan ülke olmaktan ziyade, transit ülke olarak görmektedir ki bu yaklaşım Türkiye'nin beklentilerinin aksine bir tutumu göstermektedir.²⁸

Rusya'nın yayılcı emellerinden rahatsız olan Avrupa Birliği ülkeleri ise, yine de bu ülkeyle uzlaşmacı ve işbirliğine dayalı ilişkiler kurmayı tercih etmektedir. Çünkü Rusya ile kendisi arasında karşılıklı bağımlılığa dayalı ilişkilerin bulunduğunu kabul eden Avrupa Birliği, her geçen gün artan enerji açığını kapatmak için Rusya'nın yatırımlarına siyasi ve diplomatik destek sağlamaktadır. Yine de Avrupa Birliği, Rusya'yı tek güvenilir tedarikçi ülke olarak görmemektedir. Çünkü Birlik yetkilileri, kesintisiz gaz akışını sağlama konusunda, Rusya'nın mevcut kapasitesinin teknik açıdan yetersiz kalacağını düşünmektedir. 2010 yılından itibaren Gazprom'un Avrupa'ya doğalgaz kapasitesinde 100 milyar metreküp açık vermesini bekleyen Birlik, Gazprom'un Orta Asya'dan yeni doğalgaz rezervleri tedarik etmediği sürece bu açığı kapatamayacağını belirtmektedir.

Rusya'da enerji piyasasının tekelleşmesi, mali kaynak yetersizliği ve mevcut enerji nakil hatlarının yeniden rehabilite edilmemesi üzerine, zamanla Rusya'da gaz üretiminin kapasitesinin düşeceğini ifade eden Birlik, bu bağlamda, Orta Asya, Cezayir gibi diğer ülkeler ile ilişkilerini geliştirmeyi planlamaktadır. Bu nedenle Türkiye, Avrupa Birliği için vazgeçilemez bir ortaktır. Zaten Avrupa Birliği'nin benimsediği enerji politikasında bu durum net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ancak Avrupa Birliği, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Türkiye'nin, enerji projeleri ile tam üyelik müzakerelerini aynı kefeye koymasından rahatsızdır. Buradan da, Avrupalı ülkelerin, tam üyelik ile enerji işbirliği konularını, ayrı şeritte ilerleyen gelişmeler olarak gördüklerini anlamak mümkündür.

²⁸Esedullah Oğuz, "Orta Asya'da rekabetten ortaklığa", *Zaman Gazetesi*, 8 Ağustos 2009, s. 24; Faruk Akkan, "Ankara'dan Güney Akım izni alan Moskova Enerji Şartı Antlaşması'nı onaylamayacak", *Zaman Gazetesi*, 8 Ağustos 2009, s. 17; Faruk Akkan, "Moskova ile kazan - kazan dönemi", *Zaman Gazetesi*, 7 Ağustos 2009, s. 19; Yaşar Niyazbayev, "Rusya, büyüyen Türkiye'nin farkında", *Zaman/İzvestiya*, 5 Ağustos 2009, s. 6.

Sonuç olarak, Türkiye'nin mevcut enerji politikası, beklentileri yerine getirecek şekilde planlanmış bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği ile Rusya arasında dengeli bir politika izleyen Türkiye'nin, yine de enerji tedariki konusunda, stratejik beklentilerinden ziyade, enerji güvenliği kavramına ağırlık vermesi ve temkinli davranması gerekmektedir.